

УДК 658.589

**ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМУ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОГО
ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА**

Т. М. ЯНКОВЕЦЬ

Київський національний університет технологій та дизайну

У статті виділено загальні принципи формування механізму розвитку незалежно від об'єкта управління. Сформовано власне визначення механізму розвитку інноваційного потенціалу підприємства та підхід до його формування. Встановлено взаємозв'язки та взаємовідносини між складовими зазначеного механізму

Інноваційне спрямування діяльності сучасних промислових підприємств висуває вимоги до їх керівників щодо підвищення в першу чергу власної кваліфікації з метою розуміння та вміння застосовувати передовий економічний інструментарій для розвитку (формування, реалізації та відтворення) інноваційного потенціалу підприємства. Інноваційний потенціал є вихідною передумовою здійснення інноваційної діяльності. Сама по собі наявність потенціалу нічого не дає підприємству, але ефективне управління ним дозволяє досягти інноваційної та стратегічної мети, що забезпечує успішність функціонування підприємства та його сталий розвиток у довгостроковій перспективі.

Об'єкти та методи дослідження

Сьогодні науковці використовують сутність механізму як базової категорії при визначенні різних економічних механізмів залежно від мети дослідження. У наукових джерелах з'ясовуються такі економічні категорії: «організаційно-економічний механізм» [1–5], «механізм управління» [6–9], «фінансовий механізм» [10] та інші механізми. З метою впливу на об'єкт управління економічні механізми вивчали І. О. Бланк, Ю. Б. Валуєв, Г. В. Возняк, А. Е. Воронкова, А. Є. Глинська, О. В. Дубовик, С. М. Ілляшенко, Т. В. Калінеску, Н. Г. Калюжна, О. Д. Кирилов, А. Я. Кузнецова, А. В. Куценко, Є. В. Лапін, В. І. Оленко, Е. І. Полякова, І. Ф. Пономарьов, Ю. А. Романовська, Н. В. Тувакова та інші. Аналіз літературних джерел дозволив дійти висновку про відсутність єдності у розумінні змісту й структури внутрішніх взаємозв'язків механізму, що обумовлено різними об'єктами досліджень.

Постановка завдання

З метою ефективного управління інноваційною діяльністю підприємства у статті ставиться завдання формування механізму розвитку його інноваційного потенціалу.

Результати та їх обговорення

На основі розглянутих підходів [1–10] стає можливим сформулювати загальні принципи до формування будь-якого механізму, які ми застосуємо при формуванні механізму розвитку інноваційного потенціалу підприємства [11] (табл. 1). Зазначимо, що на українських підприємствах легкої промисловості процес формування механізму розвитку інноваційного потенціалу не відпрацьований внаслідок недостатності теоретичних та методичних напрацювань, адаптованих саме для цих підприємств. Це обумовлює актуальність дослідження. З огляду на те, що будь-який механізм являє собою здійснення певних дій задля досягнення визначеної мети, під механізмом розвитку інноваційного потенціалу підприємства (МРПП) будемо розуміти систему процесів (функцій та дій управління), методів та інструментів, які використовуються для формування, реалізації та відтворення інноваційного потенціалу, що дозволяє досягати інноваційної та стратегічної мети підприємства. Формування

механізму розвитку інноваційного потенціалу підприємства забезпечуватиме комплексне використання системи економічних законів і принципів управління та інноваційності. МРПП формується на основі поєднання системо утворюючих блоків, взаємозв'язки та взаємодію яких представлено на рис. 1.

Таблиця 1. Принципи формування механізму розвитку інноваційного потенціалу підприємства

Принцип	Характеристика
Системність	механізм є системою, взаємопов'язані та взаємозалежні елементи якої спрямовуються у визначеному напрямі
Цілеспрямованість	механізм є засобом досягнення місії підприємства та його стратегічної мети
Управління	механізм створюється з метою управління будь-яким процесом (у нашому випадку процесом розвитку інноваційного потенціалу підприємства), тому необхідно враховувати принципи управління (та інноваційності для механізму розвитку інноваційного потенціалу підприємства)
Науковість	врахування конкретних форм прояву економічних законів
Орієнтація на ринок	врахування впливу зовнішнього середовища
Наявність зворотного зв'язку	можливість отримання інформації про відповідність досягнутого рівня об'єкта управління цільовим настановам
Адаптивність	використання механізму має призводити до розвитку в умовах швидкоплинних змін як зовнішнього, так і внутрішнього середовищ
Відтворюваність	використання механізму має призвести до нової якості і структури складових його елементів

Метою функціонування МРПП є постійний розвиток інноваційного потенціалу, що дозволить підвищити конкурентоспроможність продукції (інноваційна мета) та забезпечить сталий розвиток підприємства у довгостроковій перспективі (стратегічна мета). Досягнення стратегічної мети в умовах ринку можливе при застосуванні стратегічного підходу до управління. Інноваційні рішення в системі стратегічного управління приймаються в першу чергу на основі зовнішнього впливу *ринкового середовища*. Попит та пропозиція на ринку інновацій впливають на ціни на інноваційну продукцію, від чого залежить рівень прибутковості підприємства.

Під *інноваційним кліматом* розуміються умови здійснення інноваційної діяльності, що склалися у зовнішньому оточенні підприємства. Інноваційний клімат впливає на рівень активності ринку інновацій та інноваційної продукції. Під впливом ринкового середовища та інноваційного клімату на рівні вищого керівництва підприємства приймається інноваційне рішення стосовно вибору корпоративної стратегії в системі стратегічного управління. Таке рішення ми називаємо інноваційним з огляду на те, що лише керівники вищої ланки (топ-менеджери) визначають перспективні напрями розвитку бізнесу, ставлять стратегічні цілі, окреслюють коло інновацій, що можуть бути використані для їх реалізації. Підкреслимо, що інноваційне рішення суб'єкта управління – вищого керівництва - має бути спрямоване на об'єкт управління - розвиток інноваційного потенціалу підприємства.

Діяльність підприємства має бути законною, тому вихідною та невід'ємною складовою механізму розвитку його інноваційного потенціалу виступає блок нормативно-правового забезпечення. Держава в умовах ринку не втручається в діяльність підприємства (всі економічні питання воно вирішує самостійно), але створює умови для функціонування підприємств через формування відповідного законодавства. Крім того, у своїй діяльності для розвитку інноваційного потенціалу підприємство керується статутом, внутрішніми нормативами та відповідно до сформованих інноваційної та облікової політик.

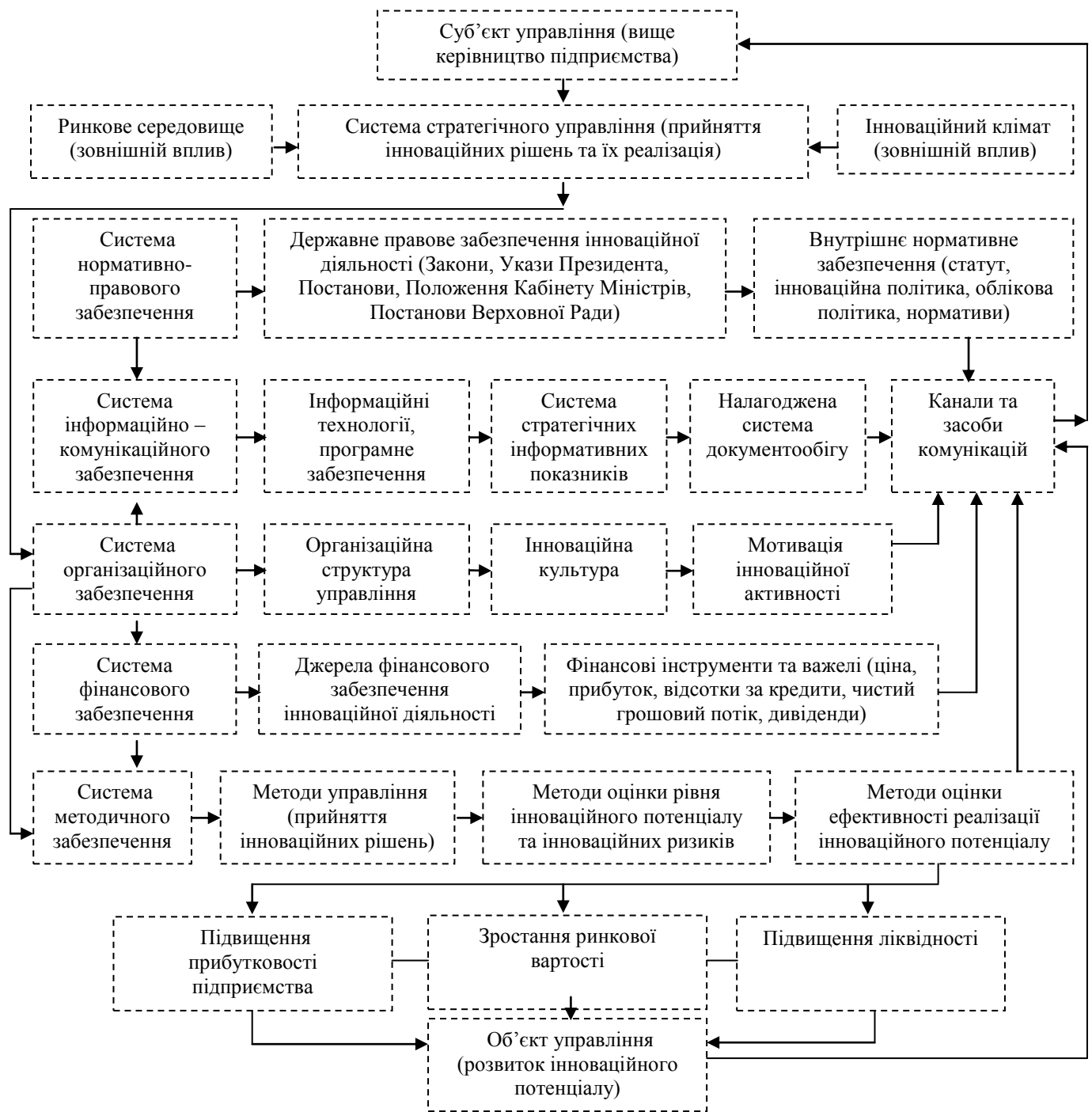

Рис. 1. Формування механізму розвитку інноваційного потенціалу підприємства (власна розробка)

Системо утворюючі блоки механізму розвитку інноваційного потенціалу мають тісні прямі й зворотні зв'язки. Інноваційне рішення, сформоване у блоці стратегічного управління передається у організаційний блок, де відбувається підготовка до його виконання: розподіл завдань між функціональними керівниками та консолідація персоналу для досягнення рішень керівництва, організація роботи згідно з поставленими завданнями; формування інноваційної культури та відповідної системи мотивації інноваційної активності.

Організаційний блок впливає на роботу інших блоків: інформаційно-комунікаційного, фінансового, методичного. Інформаційно-комунікаційне забезпечення спрямоване на збирання, обробку

та накопичення інформації стосовно процесу втілення інноваційних рішень керівництва (постійний моніторинг), що забезпечує гнучкість у реагуванні на різні обставини (в першу чергу це пов'язано з інноваційними ризиками). Можливості швидкої адаптації до змін забезпечуватиме використання найсучасніших інформаційних технологій. Оперативність передачі інформації відбувається завдяки налагодженій системі документообігу та зручним каналам та засобам комунікацій.

Передумовою розвитку інноваційного потенціалу є його фінансування. Особливо актуальними в умовах обмеженості фінансових ресурсів підприємства для здійснення інноваційної діяльності є зовнішні джерела, які традиційно поділяють на позикові та джерела залучених коштів [2, 12–14]. Слід зазначити, що у сучасних умовах дорожче кредитних ресурсів в Україні та нерозвиненості фондового ринку актуальними залишаються власні джерела коштів. Так, підприємства легкої промисловості у 2009 р. на 100% фінансували інноваційну діяльність за рахунок власних коштів [15]. При обмеженості ресурсів цей фактор негативно впливає на інноваційний розвиток зазначених підприємств та галузі в цілому.

Джерела фінансового забезпечення інноваційної діяльності впливають на вартість інноваційного потенціалу, тому важливого значення набуває їх раціональне комбінування, чому сприяє грамотне використання фінансових інструментів (ціни, прибутку, відсотків за кредити, чистого грошового потоку, дивідендів).

Взаємодія і взаємозв'язок функціональних підрозділів підприємства та рівнів управління забезпечується системою методів управління, а також оцінки рівня інноваційного потенціалу та ефективності його реалізації.

Ефективність функціонування МРПП можливо визначити за стратегічними орієнтирами підвищення прибутковості підприємства, зростання ринкової вартості та підвищення ліквідності. За покращанням цих показників можливо робити висновок про ефективний вплив на об'єкт управління – розвиток інноваційного потенціалу, що дозволить підприємству досягти інноваційної та стратегічної мети своєї діяльності, сталого розвитку у довгостроковій перспективі.

Висновки

Розроблений механізм розвитку інноваційного потенціалу призначений для використання підприємствами легкої промисловості, однією з внутрішніх проблем яких на сьогодні залишається неефективне управління. В ринкових умовах ефективно працювати та розвиватися може лише підприємство, яке вміє пристосовуватися до змін зовнішнього середовища. Забезпечити таке пристосування може використання системи стратегічного управління, з яким нерозривно пов'язаний інноваційний розвиток підприємства. Використання МРПП дозволить підприємству розвиватися у інноваційному напрямі та досягати стратегічної мети.

ЛІТЕРАТУРА

1. Глинська А. Є. Організаційно-економічний механізм забезпечення сталого розвитку підприємств легкої промисловості: Автореф. канд. дис. – К.: –2008. – 21с.
2. Калінеску Т. В., Романовська Ю. А., Кирилов О. Д. Стратегічний потенціал підприємства: формування та розвиток: – Луганськ.: – Вид-во СНУ ім. В. Даля, – 2007. – 272 с.
3. Куценко А. В. Організаційно-економічний механізм управління ефективністю діяльності підприємств споживчої кооперації Україною. – Полтава: РВВ ПУСКУ, –2008. – 205 с.

4. Ілляшенко С. М. Менеджмент та маркетинг інновацій. – Суми: ВТД «Університетська книга». –2004. – 616 с.
5. І. Ф. Пономарьов, Е. І. Полякова. Методологічні основи і соціально-економічні передумови удосконалення організаційно-економічного механізму управління підприємством. – [Електронний ресурс] / Режим доступу: http://www.library.dgtu.donetsk.ua/fem/vip69/69_09.pdf.
6. Бланк И. А. Управление капиталом: Учебный курс. – К.: Эльга, Ника-Центр, –2004.
7. Валуев Ю. Б. Составляющие экономического механизма внутрипроизводственного управления промышленным предприятием. – Житомир: ЖДТУ, –2009. – 264 с.
8. Воронкова А. Е., Калюжна Н. Г., Оленко В. І. Управлінські рішення в забезпеченні конкурентоспроможності підприємства: організаційний аспект: Монографія. – Х.: ВД «ІНЖЕК». –2008. – 512 с.
9. Лапин Е.В. Экономический потенциал предприятия. – Сумы: ИТД «Университетская книга», –2004. – 360 с.
10. Кузнєцова А. Я., Возняк Г. В., Дубовик О. В., Тувакова Н. В. Фінансове стимулювання інвестиційно-інноваційної діяльності малого і середнього бізнесу в Україні.– Львів : Львівський банківський інститут Національного банку України. 2006. –367 с.
11. Янковець Т. М. Механізм розвитку інноваційного потенціалу підприємства// Розвиток легкої промисловості в умовах активізації євро інтеграційних процесів. – К.: – РПВС України НАН України. –2010. –с. 119–121.
12. Гречан А. П. Теоретико-методологічні основи розвитку підприємств легкої промисловості на інноваційних засадах. – К.: КНУТД. –2005. – 208 с.
13. Ястремська О. М. Інвестиційна діяльність промислових підприємств: методологічні та методичні засади. – Х.: ВД «ІНЖЕК». –2004. – 488 с.
14. Денисенко М. П., Михайлова Л. І., Грищенко І. М., Гречан А. П. та інш. Інвестиційно-інноваційна діяльність: теорія, практика, досвід. – Суми.: – ВТД «Університетська книга», –2008. – 1050 с.
15. Статистичний збірник «Наукова та інноваційна діяльність в Україні». – К.: ДП «Інформаційно-видавничий центр Держкомстату України», 2–010. – 348 с.